

"نوژیان" رقم جدید عدس با عملکرد بالا و مناسب مناطق گرمسیر، نیمه گرمسیر و معتدل دیم

مراکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان‌های لرستان^۱، کهگیلویه و بویراحمد (ایستگاه تحقیقات دیم گچساران)^۲، ایلام^۳، گلستان^۴، موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور^۵، معاونت موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور (سرارود)^۶

بیان مسئله

سطح زیرکشت گیاه عدس در کشور ۱۱۲۴۱ هکتار است که میزان تولید آن در کشور ۶۱۵۵۸ تن می‌باشد. این محصول قریب به ۱۷ درصد کل سطح برداشت حبوبات و ۱۱ درصد کل تولید حبوبات را به خود اختصاص داده است. با توجه به اینکه ایران جزء مناطق خشک و نیمه خشک جهان محسوب می‌شود و در چنین مناطقی نوسانات بارندگی زیاد بوده، برخی از مراحل رشدی گیاه عدس تحت تأثیر کاهش پتانسیل آب و خاک قرار می‌گیرد. بعلاوه بالا بودن میزان تبخیر و تعرق، محدودیت منابع آبی و سایر عوامل تأثیرگذار بر رشد عدس در این مناطق باعث توجه بیشتری به گزینش و معرفی ارقام عدس پرمحصول و سازگار با شرایط دیم شده است. بنابراین، یکی از راهکارهای اصلی در افزایش تولید عدس در اراضی دیم، فعالیت‌های به نژادی از طریق معرفی ارقام جدید و پرمحصول عدس دیم در زراعت‌های تحت تنش خشکی می‌باشد. معرفی ارقام عدس دیم پرمحصول‌تر نسبت به ارقام موجود همراه با ارائه روش‌های به‌زراعی مناسب برای کشت ارقام جدید نقش اساسی در افزایش تولید دیمزارهای کشور و بهبود معیشت زارعین دارند. از سوی دیگر، معرفی ارقام جدید عدس دیم باعث افزایش تعداد ارقام مورد کشت در مناطق دیم کشور شده و می‌تواند از اپیدمی بیماری‌ها و آفات مختلف نیز جلوگیری به عمل آورد. در مناطق دیم، به دلیل ناپایداری فراوان عوامل محیطی، ارقام جدید عدس علاوه بر عملکرد بالا باید دارای ثبات و پایداری عملکرد نیز باشند.

۱- پیام پزشکیپور و حدیث نعمت‌پور ملک‌آباد ۲- رحمت‌الله کریمی‌زاده ۳- امیر میرزایی ۴- محمد برزعلی و معصومه خیرگو ۵- محسن مهدیه ۶- فرشید محمودی

معرفی دستاورد

میانگین عملکرد دانه رقم نوژیان در تمام ایستگاه‌ها ۱۵۳۷ کیلوگرم در هکتار و میانگین عملکرد ارقام کیمیا و گچساران به عنوان شاهد در مدت مشابه به ترتیب ۱۲۷۱، ۱۳۳۳ کیلوگرم در هکتار بود. ژنوتیپ جدید دارای میانگین رتبه ۱، رتبه لین و بینز ۲، رتبه ۲ این ژنوتیپ جدید برای بای پلات اثر ژنوتیپ+ اثر متقابل و انحراف معیار رتبه ۵ از شرایط خوبی در مقایسه با سایر ژنوتیپ‌های عدس از نظر پایداری عملکرد دانه برخوردار بود. علاوه بر این، میانگین عملکرد دانه این ژنوتیپ در سه سیستم کم خاکورزی، بدون خاک‌ورزی (حفاظتی) و مرسوم نشان داد که ژنوتیپ کاندید معرفی با عملکرد دانه ۲۴۹۵ کیلوگرم در هکتار و ۱۱ درصد برتری نسبت به شاهد سپهر به عنوان بهترین ژنوتیپ در میان ژنوتیپ‌های عدس می‌باشد. ژنوتیپ جدید در مقابل بیماری‌های مهم و شایع در ایستگاه‌های هم اقلیم در شرایط طبیعی، آلودگی مصنوعی و گلخانه حساسیتی نشان نداد و از تحمل بالایی برخوردار بود. درصد پروتئین دانه ژنوتیپ جدید عدس ۲۴/۸ درصد. رقم نوژیان علاوه بر عملکرد دانه ۱۵۳۷ کیلوگرم در هکتار، وزن صد دانه ۵ گرم در ایستگاه‌های مختلف و دوره پر شدن دانه کوتاه در مقایسه با شاهد (دو روز)، و یکنواختی رنگ بذر مطلوب و عدم ریزش بذر در غلافها میتواند ژنوتیپ مناسبی برای مناطق گرمسیر، نیمه گرمسیر و معتدل برای کاشت پاییزه باشد.

فرایند تجاری سازی

در حال حاضر رقم عدس نوژیان در برنامه تکثیر بذر طبقات مختلف بذری قرار دارد. در استان لرستان این رقم در طبقه بذری پرورش یک کشت گردیده و پیش‌بینی می‌شود در سال جاری ۳۰۰ کیلوگرم بذر پرورش یک در این استان تولید گردد. با توجه به ویژگی مطلوب این رقم و پتانسیل عملکرد بالا، انتظار می‌رود در زمان کوتاهی (حداکثر ۵ سال) حدود ۱۰۰ هزار هکتار از اراضی گرمسیر، نیمه‌گرمسیر و معتدل دیم کشور به کاشت این رقم اختصاص یابد.

پتانسیل اقتصادی و اثربخشی

۱	پیش‌بینی سطح زیرکشت: ۱۰۰ هزار هکتار
۲	افزایش عملکرد در واحد سطح: ۱۲۹ کیلوگرم در هکتار
۳	افزایش تولید در سطح ۱۰۰ هزار هکتار: ۱۲۹۰۰ تن
۴	افزایش درآمد حاصل از کشت در ۵ سال: ۱۹۳۵۰ میلیون ریال
۵	مزایا: عملکرد بالا، متحمل به تنشها (خشکی، گرما و بیماری)، ارتفاع بوته بالا و مناسب و افزایش درآمد کشاورزان